

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr K. Fernhout, Baarn; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Ooster-Nijkerk; Dr W. H. Gispens, Delft; Dr J. H. Hagenbeck, Zwolle; Dr J. van Herken, Ermelo; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; A. Janse, Biggelskerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Trum; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnald, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr C. Veenhof, Harkstede; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wikie, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

BERICHT AAN DE LEZERS.

Als medewerkster trad tot ons blad toe Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken, geb. Schreuder.

INHOUD: Hoofdartikel: „De Mislukking van de Geschiedenis”. — Uit de Schrift: Grotere werken (Joh. 14:12). — Kerkelijk Leven: De theologie der tautologie. Correspondentie met Dr O. Noordmans. De Kerk aan banden. — Even Parkeeren: Reist op eendaagsche retours! — Geestelijke Adviezen. — Literatuur en Kunst: Een Hollandsch drama. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Het Duitsche Nat. Socialisme. IV. — Muzikale Kroniek: Rhythmiek-gepeuter en nog wat. — Vragen van Jongeren: Onze Kerkengang. — Perschoon. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

„De Mislukking van de Geschiedenis”.

Berdjajew's kritiek op het Nationaal-Socialisme.

We hebben ons de beide vorige keer hoofdzakelijk bezig gehouden met enkele hoofdgedachten van een Russisch wijsgeer van onze dagen, Berdjajew geheten, wiens publicaties meer en meer de aandacht trekken. Velen luisteren gaarne naar de beschouwingen van dezen mysticus over de „geestelijke situatie van onzen tijd”.

Van een scheiding tusschen God en kosmos wil Berdjajew — zooals we gezien hebben — niets weten. Hij richt zich daarom fel tegen Barth, wiens theologie een „ontmenselijking van het Christendom” beteekent, „wiens God een absoluut transcendent karakter heeft en van den mensch door een onoverbrugbaren afgrond is gescheiden”. Het Barthianisme wordt door hem geheel veroordeeld, omdat het in den mensch „de gestaltenis en het evenbeeld Gods heeft verwoest” en omdat het „God uit de wereld en den mensch heeft verwijderd.”¹⁾ We herinneren er aan dat dergelijke oordeelen van Berdjajew speciale uitdrukkingen zijn van de door hem beleden panentheïstische wereldbeschouwing, dat de door hem gebruikte begrippen hier een zeer bijzondere beteekenis hebben.

Berdjajew keert zich niet alleen tegen het dualisme van Barth, hij aanvaardt geen enkele grens tusschen God en kosmos en verwerpt dus de wet. Hij verzet zich tegen de scheppingsordningen, de verscheidenheid in de schepping is volgens hem het gevolg van de zonde. „De materie is het resultaat van de verscheurdheid en het gespleten-zijn der wereld. De stolling der stoffelijke wereld is het gevolg van de verschuiving van het ware middelpunt in de geestelijke wereld.”²⁾

Deze wijsgeer, die „iederen aanval op het geestelijke en religieuze universalisme” — dat de eenheid van God en wereld leert — „een verraad aan Christus noemt”³⁾, belijdt echter een akosmistische wereldbeschouwing, hij scheurt den kosmos in twee, voortaan absoluut gescheiden deelen: in „Geest” en „Natuur”, in „hogere natuur” en „lagere natuur”, die zich verhoudt als „Zijn en Niet-Zijn”, als „waarheid en leugen”, als „God en duivel”. Dezelfde, die klangt over de „Entgottung” van mensch en wereld, en over de ontmenselijking der menschheid als geheel, berooft nu zelf een gedeelte der menschheid van zijn menselijke waarden, laat een stuk van den kosmos in zijn totale God-verlatenheid redde-

loos verloren gaan en eischt zelfs de absolute ontmaskering en vernietiging van dat deel, opdat de overige wereld verheerlijkt worde in den Geest. Berdjajew predikt een God vol teeder verlangen naar den „geestelijken mensch” als naar Zijn Andere, maar zonder eenig mededogen voor de „lagere natuur”, die nooit de reddende hand van Christus mag verwachten, omdat zij in de oogen van den Zone Gods eenvoudig niet bestaat.

Dit „dualisme”, dat den echten gnosticus kenmerkt⁴⁾, leidde, zooals we den vorigen keer hebben gezien, tot een scheiding der menschheid in twee groepen. De oorspronkelijke leer van de verheerlijking der gansche menschheid, wordt in Berdjajew's laatste geschrift⁵⁾ niet meer ten volle gehandhaafd. De kleinste helft van de menschheid wendt zich nu, volgens hem, tot het „Gott-menschentum”, de grootste helft stort zich in het bestialisme. Voor de laatsten is geen mogelijkheid tot redding: het „gericht over de geschiedenis”, het oordeel van de „boven-historische machten” over de „tijd-ruimtelijke historische verschijnselen”, zal hen tot stof doen vergaan. In den „nacht en de duisternis, die in onze wereld zijn binnengedrongen”, zullen zij, die den naam van mensch niet langer verdienen, „oplossen in het kosmische leven of in de almachtige techniek, en aldus verdwijnen”.

Beteekent deze scheiding van de menschheid in „verheerlijkten” en „verdoemden” een begin van een breuk in Berdjajew's verzet tegen de aanvaarding van het Offer van Golgotha, dat ook voor deze „verdoemden” is gebracht? Zal hij inzien, dat zijn toornen tegen de persoonlijke schuldvergiftenis en de verlossende genade een ontzaglijke hardheid is tegenover hen die nu de prooi dreigen te worden van de „elementaire kosmische en tellurische krachten”? Het laatste hoofdstuk van zijn „Schicksal des Menschen in unserer Zeit” getuigt weder van een vurig verlangen naar behoud. „De mensch van den nieuwen Geest zal de wereld niet verdoemen, de bezetenen en de afgodendienaars niet veroordeelen, hij zal het lijden der wereld deelen en de tragiek van den mensch op zich nemen en er naar streven het bevrijdende principe aan alle sferen des levens mede te deelen — het nieuwe Christendom zal staan aan de zijde der menschheid en de menscheelikeid, aan de zijde van de sociale gerechtigheid, van de verbroedering der menschen en der volkeren...”⁶⁾

„De menschen van den nieuwen Geest”, het „nieuwe Christendom”... maar zij verschijnen pas nadat „het gericht, dat over de geschiedenis wordt voltrokken, ook het „historische Christendom”, de Christelijke theologie — „die „zwoete rationalistische vervorming van de Christelijke waarheid en het Christelijk geheim” — en dus ook het „naturalistische Bijbelsche Christendom” met zijn leer van zonde en genade, zal hebben getroffen. Want het gericht over de geschiedenis is „tegelijk het gericht over het Christendom, omdat het Christendom een deel van de geschiedenis is en niet bewaard bleef voor haar innerlijke conflicten en verlokkingen”.

Ondanks alle liefde voor de menschheid, waarvan Berdjajew getuigt, is hij onbarmhartig. Zijn verlangen naar behoud uit zich niet in een smeekgebed om vergeving. Het gericht dat hij aanroept om te scheiden en te vernietigen, beteekent het vonnis over een wereld-deel, dat — evenals trouwens de z.g. „vrije geestelijke hogere natuur; die trotsche wereld! — de genade zoo dringend behoeft. Berdjajew moge het determinisme verfoeien,

zijn pessimistische historischebeschouwing heeft een uitgesproken deterministisch karakter. Het gericht dat komt behoort, volgens hem, tot het historische-proces. De mensch kan zich daaraan niet onttrekken, hij kan niet buiten de historie treden en moet haar lot deelen.

Wij kunnen ons nu niet langer met Berdjajew's geschiedenisfilosofie bezig houden, omdat we nog het een en ander willen zeggen over zijn kritiek op het nationaal-socialisme. We mogen voor een antwoord op een geschiedenisbeschouwing als de zijne, wel verwijzen naar de reeds eerder genoemde artikelen van Prof. Vollenhoven en ook naar het laatste werk van Prof. Schilder: „Wat is de hemel”⁷⁾. De lezer zal in de door deze hoogleraren behandelde geestesstroomingen, veel terugvinden van hetgeen wij bij Berdjajew aantreffen. „Het cultuur-pessimisme der levensfilosofie”, schrijft Prof. Vollenhoven, „vooral waar het in bond met de gnostiek optreedt, moet met al de kracht van ons Christelijk geloof worden bestreden.”⁸⁾ De bestudeering van een denker als Berdjajew, wiens optimistische en aristocratische leer van het „Gott-menschentum” tenslotte eindigt in een arm „Christelijk humanisme”, met een socialistischen inslag, leert ons de beteekenis van deze waarschuwing goed verstaan.

Berdjajew heeft in zijn nieuwste boek en in het meermalen door ons genoemde gemeenschappelijke getuigenis tegen de Jodenvervolgung⁹⁾, een scherpe kritiek op het nationaal-socialisme gegeven. Er is in zijn beschrijving daarvan wel het een en ander dat ons aantrekt, maar groote voorzichtigheid blijft steeds geboden. „De nationale hartstochten”, zegt hij, „verscheuren de menschheid, ze getuigen van den oppervlakkigen invloed van het humanisme. Christelijke volkeren worden weer tot heidenen, ze zijn nu overgeleverd aan een bezetenheid, die onverenigbaar is met hun geloof in den eenigen waren God. In schokkende vormen voltrekt zich deze „paganisering” in Duitschland, dat bewust het Christendom loslaat, dat het kruis vervangt door de swastika en dat de afzwering eischt van de hoofdwaarheden der Christelijke openbaring, van het Christelijk geloof en van de evangelische moraal”.

Een „natuurlijk-zoölogische opvatting van den mensch” beheerscht daar alle actie. „De middelen tot instandhouding van een zuiver germaans ras herinneren zeer duidelijk aan de methoden van het fokken van een zuiver honden- of paardenras. De Duitse rassenleer is naar haar karakter een romantisch naturalisme, dat de elementen van het bloed en de aarde en de volksziel bevat, dat beheerscht wordt door alle tellurische machten”.

Die Duitse ras-beschouwing wordt terecht een „grof materialisme met een mystiek karakter genoemd”, de „vermenging van materialisme en mystiek” heeft inderdaad „de meest noodlottige gevolgen”. We kunnen ons voorstellen met welk een verontwaardiging Berdjajew een leer afwijst, die „den Geest geheel afhankelijk maakt van het bloed, den schedelvorm en de haarkleur”. „Het moderne nationalisme”, gaat hij voort, „is evenals de moderne staatsvergoding van het fascisme, een vorm van afgoderij. De Christelijke waarheid, die luidt dat er voor God geen Grieken en Joden bestaan — en die natuurlijk geen loochening van het nationale karakter beteekent — wordt op een gewelddadige wijze opgeheven, de volkeren keeren terug tot de heidense opvatting van het nationale leven. Het anti-semietisme, zooals we dat nu in Duitschland kunnen waarnemen, moet noodzakelijk in een anti-christendom overgaan.

1) Berdjajew: „Das Schicksal des Menschen in unserer Zeit”, pg. 30.
2) Berdjajew: „Philosophie des Freien Geistes”, pg. 198.
3) „Die Gefährdung des Christentums”, pg. 31.

4) Wij willen nogmaals verwijzen naar de artikelen van Prof. Vollenhoven in „De Standaard” over Messer (b.v. de nummers van 3 en 28 Mei, 26 en 31 Juli, 3 en 24 Sept.).
5) Zie noot 1.
6) Berdjajew: „Das Schicksal n.w.”, pg. 98 en 100.

7) B.v. Hoofdstuk II en III en Hoofdstuk VIII § 4.
8) „De Standaard” van 20 Sept.
9) „Die Gefährdung des Christentums u.s.w.” (Vita Nova Verlag, Luzern). Zie „De Reformatie” van 22 Nov.

De algoderij van het nationalisme verandert de nationaliteit in de hoogste absolute waarde, waaraan het gansche leven onderworpen is. Het volk stelt zich in de plaats van God".¹⁰⁾

Dat zijn allemaal bekende klanken: Berdjajew geeft hier duidelijk aan waarom ook het „Bijbelsche Christendom" de rassenleer moet verwerpen. „Het determinisme van het ras", schrijft hij elders¹¹⁾, „heeft een absoluut karakter, het verdedigt het fatum van het bloed", waaraan geen ontkomen mogelijk is. Want als „de mensch een Jood of Neger is, kan geen overgang tot het Christendom hem helpen. Christendom, doop, geloof en genade — alles is voor de versmiede rassen vergeefs en zonder werking. Zelfs de bekeering tot het nationaal-socialisme kan hierin geen verandering brengen. De rassenleer vertegenwoordigt het absolute determinisme en fatalisme van het bloed. Maar dat fatalisme is een uitdrukking van het heidendom, van het heidense naturalisme, van de heidense aanbidding van de natuur".

We herinneren ons wellicht, hoe Pf. Homann in zijn mooie boek „Der Mythos und das Evangelium", deze zijde van het nationaal-socialisme heeft besproken. Hij schreef dat de meest smartelijke gedeelten in de „Mythus", die een Christen slechts met een bloedend hart kon lezen, die bladzijden waren, waarin Rosenberg met een hardheid des harten en een wredeheid zonder weerga over alles den staf breekt, wat voor het tribunaal van zijn uitverkiezing door het ras niet kan bestaan. Reeds de toon, waarmede Rosenberg over het uiteren van het vreemde ras en het vijandige bloed spreekt, is door en door ijskoud. Ieder lid van het anti-ras is in zijn oogen door de natuurlijke binding gepredestineerd tot een „eeuwig verdoemenis". Zelfs Mattheüs en Paulus, Tertullianus en Augustinus staan op den „Index Germanicus".¹²⁾ „Rosenberg heeft niet 't geringste bezwaar om op grond van zijn ras-praedisinalleer het meest stralende in het beeld van den apostel Paulus met de donkerste kleuren zwart te maken."¹³⁾ Dat zijn de consequenties van een leer, die goed gelijk stelt met ras-echt, en kwaad met wat niet uit het ras voortkomt.

Het lezen van een boek als dat van Pfarrer Homann, waarin zoo schoon gezegd wordt dat alleen door de genade Gods en de rechtvaardiging uit het geloof in Jezus Christus een volk gered kan worden, leert ons weer zeer goed het verschil zien tusschen een bestrijding, die haar kracht put uit de bronnen van het Woord van God, en die van een wijsgeer als Berdjajew, wiens afkeer van de „zonde- en genade theologie" voor dien van Rosenberg niet onder doet. Het kost weinig moeite om vrijwel gelijklopende veroordeelingen daarvan uit de monden der beide „antipoden" op te vangen.

We herhalen: in de beschrijving die Berdjajew geeft van het karakter van het radicale nationalisme is wel het een en ander dat ons boeit. In zijn kritiek betreft hij ook de tegenpool: het internationalisme, dat „een verarming van het Zijn beteekent, en een op-den-voorgond-stellen van een abstracte eenheid der menscheit". Het gedeelte dat handelt over den invloed die verschillende denkers hebben gehad op de ontwikkeling van het Deutsche nationalisme, is zeer lezenswaard. Berdjajew zegt wel dat deze richting een „emotionele verschijning is, waartegen alle redelijke elementen onmachtig zijn", maar hij geeft toch nog een wetenschappelijke uiteenzetting over het ras-begrip, waarin de onhoudbaarheid van de hypothese van het „Arische ras" wordt aangeleend.

Belangrijk is zijn beschouwing over de volksbewegingen, „die altijd zoeken naar een symbool dat samenbindt en samenhoudt, die met dat symbool „steeds een overeenkomstige „Orthodoxie" verbinden, en nu allen die daarvan durven af te wijken van ketterij aanklagen en excommuniceren". Terecht zegt Berdjajew verder dat met het moderne radicale nationalisme onafscheidelijk de idee van den totalen staat is verbonden. „Het is niet slechts een heidense vergodding van de nationaliteit, maar tegelijk ook een vergodding van den staat".

Over de spanning die het leven van en in zulk een absoluten staat ondermijnt, lezen we mooie opmerkingen. In zijn ontleding van het karakter van de fascistisch geregeerde landen (Rusland inbegrepen) geeft Berdjajew dikwijls blijk van een diep inzicht.¹⁴⁾

De wereldbeschouwing, waaruit ook deze kritiek voortkomt, verloochent zich echter bij hem nooit. Reeds zijn algemeene beschouwingen over het nationalisme ontmoeten bij ons bedenkingen. Volgens Berdjajew is alle verscheidenheid in de wereld, ook die van staten en rijken, een directe uiting van het booze. Zij moet dus als toestand verdwijnen. „Niet de staten, maar de kulturen moeten hun nationaal karakter bewaren; alleen de overwinning van de soevereiniteit der nationale staten en de ontwikkeling van de menscheit tot een wereldbond van volkeren en naties, kan de aarde van de tyrannie van het „Rijk des Keizers" bevrijden.

Die tegenstelling tusschen het Rijk Gods en het Rijk des Keizers, waarover we in den laatsten tijd zoo dikwijls lezen, is bij Berdjajew absoluut. Het is bij hem de tegenstelling van „Geest en Natuur, van vrijheid en noodwendigheid, van persoonlijkheid en samenleving"¹⁵⁾, dus van „God en duivel", van Zijn en Niet-Zijn. De ware overwinning van dit dualisme is, volgens hem, weer de vernietiging van dit kwaad (door zijn ontmaskering, door het inzicht in zijn demonisch karakter), en den daarop als vanzelf volgende overgang tot een „nieuwe aarde" en een „nieuwen hemel", d.w.z. tot den verheerlijkten kosmos: verheerlijkt in onze geestelijke ervaring.

Welk een verstrekkende beteekenis hebben deze opvattingen voor het leven der volkeren. Als we Berdjajew hooren spreken over een „overwinning" van de nationale soevereiniteit en over de „ontwikkeling" der menscheit tot een „wereldbond", dan is onze eerste gedachte, dat zulke algemeene uitdrukkingen niet de geringste beteekenis hebben. Wat moeten we hier onder „overwinning" enz. verstaan? Berdjajew toont wel tegen „abstracte oordeelen", maar bedient zich zelf geregeld daarvan. Hij wil van het „internationalisme" niets weten. Zijn eigen beschouwingen over de Al-eenheidsidee, over het „Christelijk universalisme" naderen echter weer bedenkelijk tot het door hem zoo fel bestreden humanistisch ideaal.

Die begrippen „overwinning" en „ontwikkeling" leeren we eerst goed verstaan, nadat we gezien hebben hoe Berdjajew het „Rijk Gods" en het „Rijk des Keizers" tegenover elkaar stelt.

De Russische mysticus veroordeelt de heidense leer en betreurt haar nieuwste ontplooiing. Hij ziet scherp het onderscheid met „het" Christendom, maar staat tenslotte volkomen machteloos tegenover 't opdringend heidendom en tegenover alle „demonische krachten". „De wereld", zegt hij, „zal niet eerder den idealen levensvorm bereiken", voordat het grootste deel der menscheit vernietigd is.¹⁶⁾ Dat is niet een uiting van een pessimistisch gevoel, maar de uitdrukking van een wereldbeschouwing, die het gericht over de historie leert en van een werken Gods in de geschiedenis niet wil weten.¹⁷⁾

Terwijl Dr Balthazar jubelt over de heerlijkheid der beloften Gods en vast daar op vertrouwend de toekomst tegemoet gaat, kan Berdjajew geen anderen troost vinden dan de mededeeling, dat aan de algemeene verbroedering de vorming van een geestelijken kosmos vooraf moet gaan. Dat is alles! We hopen binnenkort gelegenheid te hebben om de kritiek van Berdjajew op het communisme te bespreken.¹⁸⁾ We willen dan tevens op enkele kwesties, die nu slechts even aangeroerd konden worden, wat dieper ingaan.

A. B. t. B.

14) Idem, pg. 83.

15) Zie zijn „Wahrheit und Lüge des Kommunismus".

(Dit werkje is, evenals een ander van B.: „Das neue Mittelalter", pas in het Hollandsch vertaald.)

UIT DE SCHRIFT

Grootere werken.

Voorwaar, voorwaar zeg Ik ulieden, die in Mij geloof, de werken, die Ik doe, zal hij ook doen, en zal grootere (d) doen dan deze; want Ik ga heen tot Mijn Vader.

Joh. 14:12.

Hoe zal de toekomst van de Kerk des Heeren zijn?

Eenerzijds worden van buiten af, van de zijde van de wereld, de aanvallen op de Kerk al feller, anderzijds dringt zich in de Kerk steeds meer in een geest van synthese, worden in haar midden aanvaard allerlei wereldsche elementen — wereldsch, al dienen ze zich aan in een religieus gewaad —.

Wat zal er zoo van de Kerk worden?

Als vanzelf dringt zich deze vraag in onzen tijd met kracht naar voren. Maar... zou het wel juist zijn, daarop zijn aandacht te richten? Want bij dat vragen wordt zoo licht vergeeten: de poorten der hel zullen haar niet overweldigen. En voorts, 't is veel meer Schriftuurlijk bezig te zijn met de roeping en de heerlijkheid der Kerk, dan met haar toekomstig lot.

Die roeping is overweldigend, omdat haar heerlijkheid zoo groot is.

De Kerk mag — en daarom moet ze 't ook en zal ze 't ook — groter werken doen dan Jezus Christus deed bij Zijn omwandeling op aarde.

Christus sprak als machthebbende; het woord der Kerk zal met nog groter macht uitgaan! Christus kwam om de werken van Satan te verbreken; die in Hem gelooven, zullen nog grondiger, nog intensiever dan Hij eenmaal, Satans macht breken! Christus, om niet meer te noemen deed Zijn werk tot lof en prijs van den hemel-schen Vader; uit het werk der Zijnen zal nog

1) Statenvertaling: meerdere; juist: grootere.

grootere heerlijkheid, nog hooggestemder lof te God oprispen!

Want zij, die meenen, dat hier alleen bedoeld wordt, dat, terwijl Christus Zijn arbeid vrijwel uitsluitend in Palestina verrichtte, de werken der Zijnen daarin groter zullen zijn, dat ze over een grooter gebied, door de geheele wereld gedaan worden, dat dus het grootere slechts ziet op de meerdere uitbreiding van het werk, verstaan de woord van Christus verkeerd. Het hier gebruikte woord heeft intensieve, geen extensieve beteekenis.

Ook de meening, dat hier uitsluitend tot de apostelen gesproken wordt — men denke aan hun wonderen en doodenopwekkingen, aan hun prediking, zoo machtig, zoozeer betooning van Geestesvolheid, dat in korten tijd er vijfduizend tot geloof kwamen — ook deze meening is niet te aanvaarden. Er staat zoo algemeen mogelijk wie in Mij geloof!

Bovendien, waarom doen de geloovigen grotere werken? Omdat Christus Zelf heengaat tot den Vader, en de Zijnen nu Zijn werk moeten voortzetten. De werken, die de Heiland doet, zijn niet Zijn eigen werk, maar het werk van Zijn Zender. Zoo zijn de werken der geloovigen niet hun eigen werk, maar het werk van Christus, van Hem, Die door hen Zijn werk, dat principiël reeds tot afsluiting gekomen is, voltooit. Maar dan kan de niet alleen van de apostelen gezegd worden, want dan was er aan het werk van Christus reeds een einde gekomen.

Neen, 't werk der geloovigen van vandaag, van ieder geloovige, is grooter, intensiever, meer indringend en invloedrijk, dan Christus' werk op aarde. Want, nogmaals, Hij is heengegaan tot den Vader, dat is: Hij is verheerlijkt. Hem is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Dus is Zijn eigen werk veel geweldig, veel machtiger geworden, wordt er veel meer door bereikt. Hij behoef nu de genade niet meer te verwerven, doch Hij, de Heere der heerlijkheid, loopt nu over van genade. En dat werk verricht Hij door de Zijnen, dus dat overweldigende geldt nu ook van de daden van hen, die in Hem gelooven.

Als de Kerk nu het Woord verkondigt, gaat er meer kracht van uit, dan eens van het machthebbend Woord van Christus! Als de geloovige in zijn eigen leven de werken van Satan verbreekt, geschiedt dit grondiger, de hoeven worden meer geslaakt, dan Christus dit vóór Zijn verheerlijking deed bij Zijn discipelen! De invloed, die van de geloovigen uitgaat in de wereld, is sterker dan eens de invloed van Christus was!

Dat is om te beven. Maar ook om te roemen. Te roemen in Christus, Die zoo waarachtig, zoo volkomen Zich geeft aan wie in Hem geloof, Die zoo doorwerkt.

Zijn we 't ons bewust? Dan komt 't geloof tot zijn volle spankracht. En dan gaan we — wat er tegen de Kerk of in haar ook geschiedt — moedig verder, getroost verder. Want ook door ons, dat door HEM zullen de poorten der hel haar niet overweldigen.

's Gr.

D. V.

KERKELUK LEVEN

De theologie der tautologie.

Dr K. H. Miskotte schreef in zijn niet altijd commentariseerende noten op Barths bespreking van de twaalf artikelen, dat in Barths theologie de gereformeerde leer der rechtvaardigmaking van-den-zondaar feitelijk op de spits gedreven werd.

Wij stellen daar tegenover, dat door Barth een rechtvaardigmakings-begrip geponeerd en ook uitgewerkt wordt, dat met de gereformeerde belijdenis in geen deele te verbinden valt. Dit in de eerste plaats.

En in de tweede plaats, dat heel zijn theologie zich — ziet men goed — bepaalt en bepaalt moet tot het in andere woorden en onder andere gezichtspunten steeds weer herhalen van deze zijn ongereformeerde stelling omtrent de rechtvaardiging-van-den-zondaar.

Het tweede komt hierop neer: Barths theologie is een reusachtige tautologie.

En het tweede, verbonden met het eerste, doet ons besluiten: het is een ongereformeerde tautologie.

Wat is een tautologie?

Het is: in andere woorden telkens weer hetzelfde zeggen (hetzelfde = to auto; vandaar tautologie).

Dat de twaalf artikelen bij Barth eigenlijk zelf als een tautologie worden gezien en ook behandel, blijkt onophoudelijk. Men lette maar eens — bij wijze van voorbeeld — op den zin „God is vleesch geworden"; het is immers onze Decemberbelijdenis; December is de maand van Advent en van Kerstfeest. Volgens Barth zeg ik hetzelfde, wanneer ik beweer: God openbaart zich aan men-

schen, en, Zijn betoo (wel te on Zelf (God spreekt): neemt ont lijke verk zijn „vlees Wordt ko geworden, hetzelfde uitspraak: aanzien v Zich aan een analy niet heeler een analy eerder ge element die woord als ik zeg geslacht, den kinde Zou ik n scheert theisel lingen heb heb dus i nog niet b ling Karel Het zal zijn, wat Wordt w thetisch is openbaren hetzelfde Nu is he meening l gereformee deel, dat inzel, den preken (2 teksten zij deelen. Ge openbaard paradijs nog aan d kan. En o zonder da Words is. zoo „vlees rig-beelds mensch Je bloed, Zij lijke ziel, wel geen vleesch-w of David, Er is gee ders woor wording i geworden zijner moe deze den le antwo „vleesch". Paulus, Je vleesch. E sproken o werd vlees tus. En n of geschre Kerstfeest den zich-o deel. Als op een ch theodox" e meer toe.

Zoals i aansche H lijk worde de linie zi den opme Gods we als dat in schil, dat subjectief zijde er in dit punt filosofisch Als ieman gelukkig r wezenlijk heeft), en dan ter v van Chris als de „w dan beder verwoede KENEN bijv. de g onlangs re ZAAK, da God spre (die de ver making p KENEN is dus he

10) Zie voor dit alles: „Das Schicksal u.s.w.", pg. 65 e.v.

11) „Die Gefährdung u.s.w.", pg. 34.

12) Pfarrer Homann: „Der Mythos und das Evangelium", b.v. pg. 313 en pg. 137.

13) „Das Schicksal u.s.w.", pg. 82.